

Білет 14. Пытанне 1. Стварэнне ССРБ: прычыны, асноўныя падзеі, значэнне.

1. На шляху да афармлення беларускай дзяржаўнасці

Кіраўніцтва большавікоў на чале з У. І. Леніным заяўляла аб праве народаў на самавызначэнне. Пасля Кастрычніцкай рэвалюцыі актуальным пытаннем стала афармленне беларускай нацыянальнай дзяржаўнасці. Пры гэтым, у першыя месяцы пасля рэвалюцыі кіраўніцтва Аблвыкамзаха (у асноўным складалася з этнічных рускіх), аднаго з галоўных органаў улады большавікоў на тэрыторыі Беларусі, адмаўлялася разглядаць магчымасць самавызначэння беларусаў. У 1918 г. тэрыторыю Беларусі займаў нямецкія войскі і пытанне самавызначэння будзе адкладзенае.

Да канца 1918 г. складзецца шэраг фактараў і прычын, якія аказалі ўплыў на палітыку большавікоў у адносінах да ідэі беларускай дзяржаўнасці. Па-першае, павалюцца надзеі большавікоў на сусветную сацыялістычную рэвалюцыю і сацыялістычныя рэвалюцыі ў Польшчы і Германіі, што прымусіць большавікоў засяродзіцца на ўнутраных пытаннях. Па-другое, на тэрыторыі Беларусі актывізуецца нацыянальны рух. Скліканне Усебеларускага з'езда 5–18 снежня 1917 г. і спроба абвясціць Беларускаю Народную Рэспубліку часткай нацыянальных сіл ва ўмовах нямецкай акупацыі – спрыяюць прыняццю большавікамі рашэння аб стварэнні беларускай дзяржаўнасці на савецкай аснове.

У 1918 г. пры Народным камісарыяце па справах нацыянальнасцей будзе створана аддзяленне Беларускага нацыянальнага камісарыята (Белнацкам) на чале з Аляксандрам Рыгоравічам Чарвяковым. Белнацкім прапануе ідэю аўтаноміі Беларусі ў складзе РСФСР. Менавіта Белнацкім будзе актыўным прыхільнікам ідэі беларускай дзяржаўнасці. Да канца восені 1918 г. нямецкія войскі пакінуць тэрыторыю Беларусі, з'явіцца магчымасць абвясціць беларускую сацыялістычную дзяржаву. У снежні 1918 г. на нарадзе ў Іосіфа Сталіна і Уладзіміра Леніна будзе прынята канчатковае рашэнне аб абвясчэнні беларускай дзяржаўнасці на сацыялістычнай аснове.

2. Абвясчэнне ССРБ

30 снежня 1918 г. у Смаленску пачнецца І з'езд Камуністычнай партыі (большавікоў) Беларусі. Будзе сфарміраваны часовы ўрад Беларусі на чале з Д. Ф. Жылуновічам. 1 студзеня 1919 г. будзе абнародаваны Маніфест аб абвясчэнні і ўтварэнні Сацыялістычнай Савецкай Рэспублікі Беларусі (ССРБ). Будзе створана першая беларуская нацыянальная дзяржава, якая з'яўляецца марай многіх пакаленняў беларусаў. У склад ССРБ увайшлі тэрыторыі Мінскай, Гродзенскай, Віцебскай, Магілёўскай, а таксама часткі Смаленскай, Віленскай, Ковенскай і Чарнігаўскіх губерняў. 5 студзеня 1919 г. урад ССРБ пераедзе са Смаленска ў Мінск, які стаў сталіцай беларускай савецкай дзяржавы.

16 студзеня 1919 г. кіраўніцтва большавікоў у Маскве вырашыць частку тэрыторый ССРБ перадаць у склад Беларускай ССР. Гэтая ініцыятыва будзе

звязана з ваенным канфліктам з Польшчай. Урад ССРБ выступіў супраць, аднак пачут не быў.

2–3 лютага 1919 г. у Мінску адбудзеца I Усебеларускі з'езд Саветаў. На з'ездзе будзе прынята першая Канстытуцыя ССРБ. Згодна з канстытуцыяй улада ў краіне належала з'езду Саветаў, а паміж з'ездамі - Цэнтральнаму Выканаўчаму Камітэту. Апроч гэтага з'езд прыме рашэнне аб стварэнні Сацыялістычнай Савецкай Рэспублікі Літвы і Беларусі (Літбел). Тэрыторыя ЛітБела фактычна стала памежнай зонай паміж РСФСР і Польскай дзяржавай і з'яўлялася буфернай дзяржавай, арэнай для будучых баявых дзеянняў. Тэрыторыя такой дзяржавы выкарыстоўваецца для размежавання дзвюх варагуючых дзяржаў. ЛітБел фактычна праіснаваў да ліпеня 1919 г., калі будзе занята польскімі войскамі.

Пасля вызвалення Беларусі ад польскіх інтэрвентаў падчас Савецка-Польскай вайны, 31 ліпеня 1920 г. адбудзеца другое абвяшчэнне ССРБ у Менску. Гэта падзея стане наступным крокам у афармленні і станаўленні беларускай дзяржаўнасці.

Стварэнне ССРБ і ЛітБел - важнейшы крок у афіцыйным афармленні беларускай дзяржаўнасці на савецкай аснове. ССРБ разглядаецца як нацыянальная форма беларускай дзяржаўнасці, да якой так доўга імкнуўся беларускі народ.